

УДК 378:615.8-051

Жиденко А.О.,
доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри БОФВЗС,
Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів
Мищенко Т.В.,
кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри БОФВЗС,
Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ НА ФАКУЛЬТЕТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Показана роль фахівця з фізичної реабілітації закладу вищої освіти з фізичного виховання і спорту, який володіє необхідними компетентностями, щоб забезпечити підбір засобів і форм лікувальної фізичної культури, розробку комплексів вправ, методику їх застосування на ранніх етапах лікування, здійснення планування і виконання програми подальшого функціонального відновлення хворого, виявлення резервних можливостей організму, тренування його з подальшою підготовкою до фізичних навантажень, повернення до активного суспільного життя. Здійснено аналіз навчальних планів першого (бакалаврського) рівня закладів вищої освіти, галузь знань 22 "Охорона здоров'я" медичного спрямування та 01 "Освіта/Педагогіка", спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), 017 Фізична культура і спорт, 014.14 Середня освіта (Здоров'я людини). Розглянуто перспективи підготовки фахівців з фізичної терапії, ерготерапії на факультеті фізичного виховання, які здатні якнайкраще оволодіти необхідними спеціальними компетентностями, що забезпечать повноцінний перебіг реабілітаційного процесу.

Ключові слова: фізична терапія, ерготерапія, факультет фізичного виховання, здоров'я людини.

Жиденко А.О., Мищенко Т.В. Перспективы подготовки специалистов по физической терапии, эрготерапии на факультете физического воспитания. Показана роль специалиста по физической реабилитации учреждения высшего образования по физическому воспитанию и спорту, который обладает необходимыми компетенциями, чтобы обеспечить подбор средств и форм лечебной физической культуры, разработку комплексов упражнений, методику их применения на ранних этапах лечения, осуществление планирования и выполнения программы дальнейшего функционального восстановления больного, выявление резервных возможностей организма, его тренировку с последующей подготовкой к физическим нагрузкам, возвращение к активной общественной жизни. Осуществлен анализ учебных планов первого (бакалаврского) уровня высших учебных заведений, отрасль знаний 22 "Здравоохранение" медицинского направления и 01 "Образование/Педагогика", специальности 014.11 Среднее образование (Физическая культура), 017 Физическая культура и спорт, 014.14 Среднее образование (Здоровье человека). Рассмотрены перспективы подготовки специалистов по физической терапии, эрготерапии на факультете физического воспитания, которые способны лучше овладеть необходимыми специальными компетенциями, которые обеспечат полноценное течение реабилитационного процесса.

Ключевые слова: физическая терапия, эрготерапия, факультет физического воспитания, здоровье человека.

Zhydenko A. O., Mishchenko T.V. Prospects for the preparation specialists in Physical Therapy, Ergotherapy at the Physical Training Faculty. The role of a specialist in physical rehabilitation of a higher education institution in physical education and sport with the necessary competencies is shown to ensure the selection of ways and forms of therapeutic physical culture, the development of complexes of exercises, the method of their application in the early stages of treatment, the implementation of planning and implementation of the program of further functional recovery of the patient, the identification of reserve capacity of the body, training it with the subsequent preparation for physical stress at home and in the performance of professional duties, return to active social life. The analysis of the curriculum of the first (Bachelor) level of institutions of higher education, the branch of knowledge 22 "Health" of the medical direction and 01 "Education / Pedagogy", specialty 014.11 secondary education (physical culture), 017 Physical culture and sports, 014.14 secondary education (Human Health) is made. The perspectives of preparation at the Physical Training Faculty the specialists in physical therapy, ergotherapy, which are able to master the necessary special competencies to ensure the full course of the rehabilitation process, to carry out rehabilitation measures in order to stop or reduce pain, restoration of functions of tissues, organs, systems and the organism as a whole, achievement of the normal level of health, physical independence and activity, optimal physical condition and well-being of individuals (children and adults) with disturbances of locomotor apparatus, orthopedic defects, household, sports and professional injuries are considered. The teacher of physical culture has the opportunity to show to the younger generation that physical culture, sport and mobile way of life are the key to a strong human health.

Keywords: physical therapy, ergotherapy, Physical Training Faculty, human health.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні все частіше є необхідним урізноманітнення спектру послуг, які надаються фахівцями з фізичної культури і спорту, що зумовлено, у першу чергу, зростанням потреб у фізичній культурі як засобу виховання, підвищення фізичної та творчої активності, зміцнення здоров'я, подовження життя людей. Це потребує розвитку інновацій у галузі фізичної культури і спорту, а отже, необхідні

значні зміни у професійній підготовці фахівців цієї галузі, зокрема розширення переліку спеціальностей, що набувають студенти на факультетах фізичного виховання, а саме окрім існуючих спеціальностей (014.11 Середня освіта (Фізична культура), 014.14 Середня освіта (Здоров'я людини), 017 Фізична культура і спорт) доцільним є відкриття таких спеціальностей як 227 Фізична терапія, ерготерапія, 229 Громадське здоров'я та ін.

Рівень здоров'я, фізичної активності різних верств населення є вагомими показниками розвитку фізичного виховання в державі. Всебічне підтримання фізичної культури і спорту, забезпечення людини необхідною руховою активністю протягом усього життя для досягнення фізичної та функціональної підготовленості, підтримання традицій здорового способу життя є одними з основних завдань держави. Але недостатня ефективність системи охорони здоров'я, обмеження її фінансування та неможливість жителів України займатися оздоровчою руховою діяльністю з різних причин все частіше призводить до погіршення стану здоров'я населення України [1, с. 10]. Крім того, під час тренувань та змагань, на уроках фізкультури у школярів і молоді спостерігається значне зростання числа травм. Тому сьогодні виникає інтерес до різних напрямів реабілітації, а особливої уваги потребують питання фізичної реабілітації, оскільки беззаперечною є роль функціонального відновного лікування у процесі відновлення здоров'я людини, її фізичного стану та працездатності [7, с. 65; 10, с. 430]. Тому питання підготовки фахівців галузей здоров'я людини, фізичної терапії та ерготерапії, громадського здоров'я на факультетах фізичного виховання набувають все більшої актуальності. Дана проблема і була взята за основу нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомо, що рівень розвитку фізичної культури і спорту впливає на якість життя населення, його професійну активність та на розвиток суспільства взагалі. Люди, які регулярно займаються фізкультурою мають вищу продуктивність праці, ніж ті, хто нею не займається, що сприятливо позначається на виробництві в цілому. До того ж фізична культура є засобом економічного зміцнення країни та впливає на інші сфери людської діяльності. Заняття фізичною культурою забезпечують приріст найбільшої державної цінності – активного та працездатного населення, шляхом позитивного впливу на стан здоров'я людини, що призводить до покращення якості життя. Найбільше значення у даному випадку має фізичне виховання і масовий спорт з метою оздоровлення усіх верств населення.

З іншого боку, все більше зростає потреба у відновленні здоров'я населення, його фізичного стану, працездатності, духовної і соціальної складової життя. Важливу роль у цьому процесі відіграють різноманітні аспекти реабілітації, що зумовлює високу актуальність цієї проблеми та необхідність підготовки відповідних фахівців. Так, до найскладніших травм опорно-рухового апарату відносять пошкодження хребта і спинного мозку, за даними ВООЗ їх кількість зросла майже в 30 разів і становить від 26 випадків до 145 випадків на 1 млн. населення, тоді як 64% травм хребта і спинного мозку стосуються промислового і транспортного травматизму [3, с. 152; 9, с. 292]. Крім того, в Україні протягом місяця госпіталізуються понад 2 тис. хворих з інсультами, тоді як щорічно реєструється близько 400 тис. хворих після інсульту [9, с. 293].

Щодо шкільної освіти, то лише знання та уміння, компетенції і компетентності учителів фізичної культури та тренерів можуть забезпечити здоров'я школярів і молодих спортсменів. Робота зі спеціальними медичними групами на уроках фізкультури, у спортивних секціях, спортивних школах та дитячих садочках потребує від фахівця з фізичного виховання знань і вмінь з основ фізичної реабілітації, особливо щодо проблем з опорно-руховою системою. Тому найменуванням однієї з галузей знань, за якою здійснювалася підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр до 2015 року було "Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини". За наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14 вересня 2011 року № 1057, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 вересня 2011 року за № 1133/19871, ця галузь мала три напрями підготовки: 1) фізичне виховання, 2) спорт, 3) здоров'я людини. За напрямом підготовки "Здоров'я людини" для освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст" мали місце наступні спеціальності: здоров'я людини, фізична реабілітація, фітнес та рекреація. Отже, учитель фізичної культури і тренер мали можливість набувати знань і компетентностей не лише спортивного, гуманітарного, природничого і педагогічного спрямування, але і напрямів, що пов'язані зі здоров'ям: фізична реабілітація, спортивна медицина, гігієна та основи здоров'я, психовалеологія, фітнес і рекреація, методика викладання "Основ здоров'я" та інші. Ліквідація галузі знань "Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини" обмежує напрями можливої освітньої діяльності та гальмує розвиток професійної підготовки фахівців, яких потребує сьогодення, а заміна її галузями знань "Освіта/Педагогіка" та "Охорона здоров'я" унеможливує отримання спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія на факультетах фізичного виховання, що негативно позначиться на формуванні і підтриманні здоров'я школярів, спортсменів та інших верств населення.

Мета статті: проаналізувати перспективи підготовки фахівців з Фізичної терапії, ерготерапії на факультеті фізичного виховання для формування і підтримання здоров'я школярів, спортсменів та інших верств населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 "Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти" зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ №674 від 27.09.2016, №53 від 01.02.2017, галузь знань "Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини" перестала існувати, а "Педагогічна освіта" трансформувалася у галузь знань "Освіта/Педагогіка", одними зі спеціальностей якої є: 014.11 Середня освіта (Фізична культура) та 014.14 Середня освіта (Здоров'я людини), 017 Фізична культура і спорт. Другою галуззю знань з напряму підготовки "Здоров'я людини" стала 22 "Охорона здоров'я" та згідно наказу за № 1151 від 06.11.2015 [5], у якому було затверджено Таблицю відповідності Переліку наукових спеціальностей залишилась спеціальність 227 Фізична реабілітація, пізніше – 227 Фізична терапія, ерготерапія. 20 лютого 2017 року в м. Києві у Національному університеті фізичного виховання і спорту України відбулась Всеукраїнська науково-методична нарада з питань ліцензування та впровадження спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія, у якій взяли участь загалом 31 фахівець, у тому числі директор департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування МОН, член сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОН, професор А. Г. Шевцов та начальник відділу педагогічної та

післядипломної освіти департаменту вищої освіти МОН І. А. Балуба; ректори, проректори, завідувачі профільних кафедр, професори з 16 провідних вищих навчальних закладів України; представники громадськості та ін. [8]. За результатами проведеної наради було прийнято резолюцію, в якій було уточнено Таблиці відповідності Переліку напрямів, спеціальностей та питань стандартів вищої освіти для здобувачів освітніх ступенів бакалавра та магістра зі спеціальності 227 Фізична терапія, Ерготерапія. Наказом МОН України від 19.12.2018 р. за № 1419 був затверджений СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ для освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" за вищевказаною спеціальністю [6]. Якщо за Описом предметної області, а саме – "...знання для відновлення та запобігання втрати рухових функцій та активності людини: медико-біологічних, психолого-педагогічних, соціальних та дисциплін професійної підготовки" факультети фізичного виховання могли розраховувати на можливість підготовки таких спеціалістів, то інформація про здійснення її лише за очною (денною) формою навчання одразу вказує на те, що отримання такої спеціальності можливо в галузі 22 "Охорона здоров'я" у медичних закладах вищої освіти. Аналізуємо далі ці стандарти: загальна компетентність ЗК 15 пропонує "...використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя", що відповідає компетентностям спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) та 014.14 Середня освіта (Здоров'я людини), 017 Фізична культура і спорт, але спеціальні компетентності (СК): СК 03 – Здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби фізичної терапії, ерготерапії та СК 10 – Здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами (додаток 3) викликає найбільші ускладнення, особливо текст додатку 3 з описом симптомів, синдромів та порушень, з якими фахівець факультету фізичного виховання не впорається, як і з формою атестації здобувачів вищої освіти у формі кваліфікаційного тестового державного іспиту "Крок".

На нашу думку, найефективнішим є здійснення реабілітації у спеціалізованих реабілітаційних центрах, які повинні мати у складі фахівців як лікарів відповідних спеціальностей, так і інструкторів з лікувальної фізичної культури та ерготерапії, фізіотерапевтів, психологів, соціологів та ін. Лікар визначає показання і протипоказання до застосування засобів реабілітації, призначає руховий режим, час, обсяг, вид, період та етап реабілітації, послідовність застосування її засобів та залучає відповідних фахівців, координуючи їх дії. Беззаперечною у цьому процесі є роль фахівця з фізичної реабілітації, що закінчив вищий навчальний заклад з фізичного виховання і спорту. Такий фахівець посідає одне з провідних місць, оскільки він (за призначенням лікаря) здійснює підбір засобів і форм лікувальної фізичної культури, розробляє комплекси вправ, методика їх застосування на різних етапах лікування, забезпечує планування і виконання програми подальшого функціонального відновлення хворого, виявляє резервні можливості організму, тренує його з подальшою підготовкою до фізичних навантажень у побуті та при виконанні професійних обов'язків, повертає до активного суспільного життя.

У випадках набуття хворим інвалідності фахівець з фізичної реабілітації забезпечує допомогу у виробленні нових рухів, компенсаторних навичок, адаптує до використання протезів та інших пристроїв і апаратів, здійснює тренування пацієнта щодо виконання ним цілісних рухових, у тому числі й трудових, актів та у разі потреби допомагає набутти нових професійних навичок. Крім того, фізичну реабілітацію застосовують і в інших видах реабілітації, таких як психологічна, соціальна та професійна. Провідним засобом фізичної реабілітації є лікувальна фізична культура, також застосовують лікувальний масаж, фізіотерапію, механотерапію. Вагоме місце серед засобів фізичної реабілітації у нашій країні останнім часом стала посідати ерготерапія. Засоби фізичної реабілітації, послідовність застосування її форм і методів призначаються залежно від: діагнозу та загального стану пацієнта, характеру перебігу захворювання, періоду та етапу реабілітації, рухового режиму.

Головним засобом лікувальної фізичної культури є фізичні вправи, найбільш якісні знання про формування і виконання яких можна отримати на факультеті фізичного виховання. Застосування ЛФК рекомендовано при всіх патологічних станах і у будь-якому віці пацієнта. Аналіз навчальних планів першого (бакалаврського) рівня закладів вищої освіти показав, що заклади медичного спрямування мають лише 2 кредити та залік, або не мають взагалі видів контролю з дисциплін фізичного виховання і спортивного тренування. Таким чином, у цих фахівців відсутні компетентності з біомеханіки, рухливих і спортивних ігор, плавання, гімнастики, фітнесу та ін., що необхідно для здійснення якісної фізичної терапії. Навпаки, фахівці спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) та 017 Фізична культура і спорт мають від 72 до 82 кредитів на ці дисципліни, але вони не вивчають у потрібному обсязі дисципліни медико-біологічного циклу. У кращому становищі знаходяться фахівці спеціальності 014.14 Середня освіта (Здоров'я людини), вони мають 52 кредити на дисципліни фізичного виховання і спортивного тренування, але при цьому набувають компетентності з дисциплін: Здоров'я людини, його діагностика, Фізична терапія та ерготерапія, Фізична і реабілітаційна медицина, Біологія людини, Педіатрія тощо. Крім того, фахівці факультету фізичного виховання вивчають механізми м'язової діяльності, їх енергозабезпечення, що лежить в основі функціонування людського організму як єдиної системи. Існує тісний взаємозв'язок між роботою м'язів і функціонуванням внутрішніх органів, центральної нервової системи.

Сучасна комплексна система відновної терапії потребує широких знань щодо реабілітації хворих і спортсменів, які виходять за межі вузької спеціальності. Сучасна реабілітація передбачає застосування комплексу засобів для відновлення порушених функцій хворого [2, с. 215], причиною яких є не лише тяжкість патології, а й несвоєчасне її виявлення, недостатньо раннє лікування, відсутність профілактичних та оздоровчих заходів [7, с. 65; 10, с. 432]. На нашу думку, фахівці з фізичної культури і спорту, які володіють компетентностями з фізичної реабілітації та здоров'я людини, знають шляхи формування здоров'я та його підтримки, здатні забезпечити суттєве покращення стану здоров'я населення нашої країни в цілому. Так, навіть працюючи інструктором у сучасному фітнес-центрі, фахівець з фізичної культури повинен мати знання реабілітаційного спрямування, зокрема показання і протипоказання щодо тих чи інших комплексів вправ, спортивних навантажень залежно від віку, статі, стану здоров'я загалом та наявності хронічних захворювань відвідувачів.

Окремої уваги потребує реабілітація спортивного травматизму та стану перетренованості у спортсменів. Ми вважаємо, що ці питання також можуть бути у колі інтересів фахівців з фізичної культури і спорту, а їх підготовку доцільно здійснювати на факультетах фізичного виховання. Відомо, що особливістю реабілітації спортсменів є не лише ранній початок, але і прагнення з перших днів після гострого періоду хвороби використовувати не лише традиційну лікувальну гімнастику, а й, по можливості, досить інтенсивні загальнорозвивальні, а в окремих випадках спеціально-підготовчі і навіть спеціальні вправи тренувального спрямування. Саме ранній початок комплексної реабілітації – запорука скорочення терміну відновлення спортсмена. Важливу роль у цьому процесі відіграє різноманітність і комплексність застосовуваних засобів, тому в реабілітації спортсменів має брати участь колектив спеціалістів-реабілітологів медичного і педагогічного спрямування. Реабілітація починається одразу після травми і триває до повного відновлення працездатності, без виключення гострого і підгострого, післятравматичного або післяопераційного періоду, і повинна, крім того, мати у своєму складі період відновлення тренуваності для досягнення того рівня фізичної підготовки, який надасть максимальну працездатність і знизить ризики повторного травмування [13, с. 127].

Якщо проаналізувати відповідні галузі знань у системі освіти США, слід відмітити, що серед п'яти напрямів кар'єрної діяльності фахівців з фізичного виховання і спорту США, у які об'єднані базові професії, чільне місце посідає реабілітаційний напрям поряд з такими напрямками як: педагогічний, тренерський та спортивний, оздоровлення та фітнес, спортивний менеджмент [12, с. 22].

Також відомо, що в іспит з фізкультурної освіти у навчальних закладах Англії входить 60% практичних завдань та 40% теоретичних питань. Серед теоретичних питань 24% складають завдання, пов'язані зі здоровим способом життя, і лише 16% – з теорією спорту [11, с. 98].

Велику зацікавленість викликає дослідження українських вчених, які здійснили інтерв'ювання серед викладачів закладів вищої освіти України щодо питань необхідності поновлення на державному рівні освітньої галузі "Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини" та доцільності розширення переліку відповідних спеціальностей [4, с. 363]. Інтерв'ювання охопило 184 викладачів закладів вищої освіти, що задіяні у підготовці фахівців з фізичної культури і спорту. За результатами опитування серед 184 респондентів вважають за доцільне поновлення вищевказаної освітньої галузі 92,40 %, недоцільним вважають – 1,47 %, не визначилися – 6,13%. Щодо доцільності розширення переліку спеціальностей, згідно яких має здійснюватися підготовка фахівців з фізичної культури і спорту, підтримують розширення – 74,11 %, не підтримують – 14,48%, не визначилися – 11,41 % респондентів [4, с. 363].

Висновки. Таким чином, фахівець з фізичної реабілітації закладу вищої освіти з фізичного виховання і спорту володіє необхідними компетентностями, щоб забезпечити підбір засобів і форм лікувальної фізичної культури, розробку комплексів вправ, методику їх застосування на ранніх етапах лікування, здійснення планування і виконання програми подальшого функціонального відновлення хворого, виявлення резервних можливостей організму, тренування його до подальшої підготовкою до фізичних навантажень у побуті та при виконанні професійних обов'язків, повернення до активного суспільного життя.

Аналіз навчальних планів першого (бакалаврського) рівня закладів вищої освіти, галузь знань 22 "Охорона здоров'я" медичного спрямування та 01 "Освіта/Педагогіка", спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), 017 Фізична культура і спорт, 014.14 Середня освіта (Здоров'я людини) показав перспективи підготовки на факультетах фізичного виховання фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Вони здатні якнайкраще оволодіти необхідними спеціальними компетентностями, що забезпечать повноцінний перебіг реабілітаційного процесу, здійснювати реабілітаційні заходи з метою припинення або зменшення болю, відновлення функцій тканин, органів, систем та організму в цілому, досягнення нормального рівня здоров'я, фізичної самостійності та активності, оптимального фізичного стану та самопочуття осіб (дітей та дорослих) з порушеннями діяльності опорно-рухового апарату, ортопедичними вадами, побутовими, спортивними та професійними травмами. Крім того, вчитель фізичної культури як ніхто має можливість показати і довести підростаючому поколінню, що фізична культура, спорт і рухливий спосіб життя – запорука міцного здоров'я людини. До того ж, працюючи зі спеціальними медичними групами школярів на уроках фізкультури вкрай необхідні знання, навички та компетентності фізичного реабілітолога.

Література

1. Дегодюк Є.Г. Екологічна ситуація і здоров'я населення України / Є.Г. Дегодюк, С.Є. Дегодюк // Екологічний вісник. – 2012. – №8. – С.10-14.
2. Епифанов В.А. Медицинская реабилитация: руководство для врачей / под ред. В.А. Епифанова. – М. : МЕДпресс-информ, 2005. – 328 с.
3. Карепов В.Г. Лечебная физическая культура и физиотерапия в системе реабилитации больных травматической болезнью спинного мозга / В.Г. Карепов. – К.:Здоров'я, 1991. – 184 с.
4. Мединський С.В. Перспективи розвитку професійної підготовки фахівців сфери фізичної культури і спорту України (з урахуванням закордонного досвіду) / С.В. Мединський, П.А. Слобожанінов // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О.В.Тимошенко. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019 – Випуск 3 К (110)19. – С. 361-365.
5. Наказ МОН України від 06.11.2015 № 1151 "Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою кабінету міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15>.

6. Наказ МОН України від 19.12.2018 р. за № 1419 "Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 "Фізична терапія, ерготерапія" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/63031/
7. Пустовойт Б.А. Сучасні погляди ерготерапії / Б.А. Пустовойт, К.Б. Пустовойт // Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології. – №1. – 2017. – С. 64-69.
8. Резолюція Всеукраїнської науково-методичної наради з питань ліцензування та впровадження спеціальності "227 Фізична терапія, ерготерапія" від 20 лютого 2017 року. – м. Київ: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uni-sport.edu.ua/en/node/1744>.
9. Таран І.В. Ерготерапія, як сучасний напрямок фізичної реабілітації хворих із травмами й захворюваннями нервової системи / І.В. Таран, Ю. Валюшко // Теоретичні та методичні проблеми фізичної реабілітації : матеріали VI Всеукр. наук.- метод. конф. – Херсон, 2016. – С. 292 – 298.
10. Физическая реабилитация / под. ред. С. Н. Попова. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 592 с.
11. Швець С.В. Фізичне виховання та спорт в системі вищої освіти в Англії / С.В. Швець, Т.Г. Омельченко, С.В. Бірючинська // "Молодий вчений". – № 4.3 (56.3). – квітень, 2018 р. – С. 97–101.
12. Hoffman S.J. Introduction to Kinesiology: Studying Physical Activiti / Shirl. J. Hoffman. – Champaign, IL : Human Kinetics, 2013. – 536 p.
13. Kisner C. Therapeutic Exercise: FoundationsandTechniques / C. Kisner, L.A. Colby. – Fourth Ed. : F.A. Davis Company. – Philadelphia, 2002. – 235 p.

References

1. Dehodiuk Ye.H. Ekolohichna sytuatsiia i zdorovia naseleння Ukrainy / Ye.H. Dehodiuk, S.Ie. Dehodiuk // Ekolohichniy visnyk. – 2012. – №8. – S.10–14.
2. Epyfanov V.A. Medytsynskaia reabylytatsiia: rukovodstvo dlia vrachei / pod red. V.A. Epyfanova. – М. : MEDpress-ynform, 2005. – 328 s.
3. Karepov V.H. Lechebnaia fizycheskaia kultura y fizyoterapiia v systeme reabylytatsyy bolnykh travmatycheskoi boleznii spynnoho mozgha / V.H. Karepov. – K.:Zdorovia, 1991. – 184 s.
4. Medynskiy S.V. Perspektyvy rozvytku profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv sfery fizychnoi kultury i sportu Ukrainy (z urakhuvanniam zakordonnoho dosvidu) / S.V. Medynskiy, P.A. Slobozhaninov // Naukoviy chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriiа 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (Fizychna kultura i sport): zb. naukovykh prats / Za red. O.V.Tymoshenka. – K. : Vydavnytstvo NPU imeni M.P.Drahomanova, 2019 – Vypusk 3 K (110)19. – S. 361–365.
5. Nakaz MON Ukrainy vid 06.11.2015 № 1151 "Pro osoblyvosti zaprovadzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisnuetsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity, zatverdzenoho postanovoiu kabinetu ministriv Ukrainy vid 29 kvitnia 2015 roku № 266" [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15>.
6. Nakaz MON Ukrainy vid 19.12.2018 r. za № 1419 "Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 227 "Fizychna terapiia, erhoterapiia" dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity" [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/63031/
7. Pustovoit B.A. Suchasni pohliady erhoterapii / B.A. Pustovoit, K.B. Pustovoit // Fizychna reabilitatsiia ta rekreatsiino-ozdorovchi tekhnolohii. – №1. – 2017. – S. 64–69.
8. Rezoliutsiia Vseukrainskoi naukovo-metodychnoi narady z pytan litsenzuvannia ta vprovadzhennia spetsialnosti "227 Fizychna terapiia, erhoterapiia" vid 20 liutoho 2017 roku. – m. Kyiv: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://uni-sport.edu.ua/en/node/1744>.
9. Taran I.V. Erhoterapiia, yak suchasnyi napriamok fizychnoi reabilitatsii khvorykh iz travmamy y zakhvoriuvanniamy nervovoi systemy / I.V. Taran, Yu. Valiushko // Teoretychni ta metodychni problemy fizychnoi reabilitatsii : materialy VI Vseukr. nauk.- metod. konf. – Kherson, 2016. – S. 292–298.
10. Fizycheskaia reabylytatsiia / pod. red. S. N. Popova. – Ростов н/Д: Fenyks, 2004. – 592 s.
11. Shvets S.V. Fizyчне vykhovannia ta sport v systemi vyshchoi osvity v Anhlії / S.V. Shvets, T.H. Omelchenko, S.V. Biriuchynska // "Molodyi vchenyi". – № 4.3 (56.3). – kviten, 2018 r. – S. 97–101.
12. Hoffman S.J. Introduction to Kinesiology: Studying Physical Activiti / Shirl. J. Hoffman. – Champaign, IL : Human Kinetics, 2013. – 536 p.
13. Kisner C. Therapeutic Exercise: FoundationsandTechniques / C. Kisner, L.A. Colby. – Fourth Ed. : F.A. Davis Company. – Philadelphia, 2002. – 235 p.